

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת מטות מסעי ב' מנחם-אב ה'תשע"ב | גליון 512

דברי הימים

חודש אב

משנכנס אב ממועטים בשמחה. ונקרא חודש זה גם 'מנחם אב' ע"ש הנחמה שמצפים לה אחרי החורבן שאירע לנו בחודש זה. וכתב ה"בן איש חי", חודש זה נקרא אב שהוא עתיד להיות אב לכל חדשים, מאחר שנעשו בו רעות מוכרח שיהיו בו טובות מרובות יותר מכל חודשים על דרך שאמר הכתוב (תהילים ז) שְׂמִיחָנוּ כִּימוֹת עֲנִיָּתָנוּ...

א' אב א' תרנז

נראו ראשי ההרים, לאחר שמי המבול החלו להחسر בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים (בראשית ח, ה).

א' אב ב' תפח

תענית צדיקים על פטירת אהרן הכהן בן עמרם בהר ההר, ויעל אהרן הכהן אל הר הקדש על פי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש (במדבר לג, לח), ונעלמה מערת קבורתו ולא נודעה (ילקוט שמעוני תשפ"ז).

א' אב ג' תיד

עזרא הסופר יחד עם אלפי איש מישראל, עולים לירושלים, ובאחד לחדש החמישי בא אל ירושלם כיד אלהי הטובה עלינו (עזרא ג, ט). ואמרו חז"ל (ברכות ד.) ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא, כדרך שנעשה להם כמי ישע בן נון, אלא שגרים החטא.

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו וסף פינמו שליט"א

מוצא שפתיך תשמר

בעסק רע, ונשאר בעל חוב, ומחר יכריז עליו השופט כי הוא פושט רגל וישררהו'. חשב אותו סוהר 'אם כן, אין קל מכך. אלך ואעשה חובות ואחר כך אהיה פושט רגל ויפטרני מכל חוב'. וממחשבה למעשה הלך והתארח בבית מלון הוא ומשפחתו ואכלו ושבעו ונהנו, וכשהגיע העת לשלם, אמר לבעל המלון כי אין לו כיצד לפרוע את חובו. מיד קראו לשוטרי העיר, ועשו לו משפט ושפטו אותו למאסר ממושך בבית האסורים, והשליכוהו יחד עם יתר הפושעים. תמה אותו סוהר ושאל את השופט 'מה ביני לבין אותו פושט רגל שפטרוהו מחובותיו בכבוד?' ענה לו 'רחוק אתה ממנו כרחוק מזרח ממערב, שהוא לא פשע כלל, אלא הסתבך בעסקיו ונהפך עליו הגלגל, ולכן נהגו עמו ברחמים. ואתה פשעת, כי ידעת שאין הפרוטה מצוייה בכיסך, ועל סמך מה הלכת לבית המלון להנות מכל טוב, כשאין בידך ממה לשלם?!, ולכן החמירו בדיןך'.

כך כאשר אדם חוטא במה שציוותה עליו התורה, יש לו פתחון פה לומר, שהיה קשה לו לקיים. אך אדם שקיבל מרצונו חומרות וסייגים, על ידי מוצא שפתיו, בנדר או שבועה, וחוטא ואינו משלם, החמירה התורה בעונשו ביותר, כי אם אינך מקיים, מדוע קיבלת על עצמך דבר שאף אחד לא דחק בך לעשותו? אמרו חכמי הקבלה, כי הנודר נדר בורא בדיבורו גוף מלאך, ובקיימו את הנדר נבראת נשמת המלאך. אך אם האדם לא מקיים את נדרו, נמצא המלאך חסר והופך להיות מקטרג ומזיק לאדם. לכן יזהר האדם ביותר לקיים את מוצא שפתיו

"איש כי ידר נדר לה'... לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (א, ב) כל אדם צריך להקפיד מאד לעמוד בדיבורו, נאמר בגמרא (שבת לב:), רבי אומר, בעוון נדרים בנים מתים כשהן קטנים שנאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך... ותבל את מעשה ידיך" (קהלת ה, ה). איזה הן מעשה ידיו של אדם - הוי אומר: בניו ובנותיו של אדם. ובמסכת תענית (ת. ובתוספות שם) מובא מעשה בנערה אחת, שהיתה בדרכה לבית אביה, היה בור כרוי בדרך ונפלה לתוכו, ובא בחזר אחד ואמר 'אם אני אעלך, תנשאי לי?', אמרה לו 'הן', ונשבעו ביניהן, שהוא לא ישא אשה אחרת, והיא לא תנשא לאיש אחר. ואמרו 'מי מעיד בינינו?' הייתה חולדה אחת הולכת לפני הבור, אמרו 'אלו השנים בור וחולדה יהיו עדים בינינו'. והלכו לדרכם. והיא עמדה בשבועתה, והוא נשא אשה אחרת, וילדה לו בן. באה חולדה ונשכה את התינוק ומת. ילדה לו בן שני, ונפל לבור ומת, אמרה לו אשתו 'מה זה המעשה שהגיע לנו שלא כשאר בני אדם?', נזכר בשבועה וסיפר לאשתו כל המעשה. אמרה לו אשתו 'אם כן, חזור וקחנה'. וכתב לה גט, והלך ונשא את הנערה.

בטעם חומרת עניין הנדרים, המשיל המגיד מדובנא משל לאדם שחיפש עבודה לפרנסתו, עד שנעשה סוהר בבית האסורים. בפעם הראשונה שהסתובב בבית האסורים ראה דבר תמוה ביותר, כל האסורים ישבו בשפלות גדולה וחדריהם היו מלוכלכים. אך בניגוד להם אדם אחד ישב בהידור, בחדר נקי ומאובזר. הלך ושאל את ראש הסוהרים 'אדם זה מה טיבו?', ענה לו 'אין הוא פושע, אלא מסכן שירד מנכסיו

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינמו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד | לפרטים נוספים: 08-8679897

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינמו שליט"א להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת. לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
20:59	20:23	19:08	ירושלים
20:57	20:26	19:24	ת"א אשדוד
20:57	20:27	19:16	חיפה
20:55	20:23	19:21	ב"ש

זכרה ירושלים ימי ענייה

דרשו חז"ל (במדבר תנחומא), משל למלך שהיה בנו חולה, הוליכו למקום אחר לרפאות, כיון שהם חוזרים התחיל אביו מונה כל המסעות ואומר: כאן ישנו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר "אלה מסעי". רבי יאשיהו פיטו זצוק"ל בספרו "כסף נבחר" כותב, כי זכרון הצרות והתלאות שעברו על האדם גורם להכנעה ולב נשבר, ומביא אותו לשוב בתשובה. תכלית מניין המסעות ליכור את סיבתם במשך ארבעים שנה, מאחר והיו חוננים במחלוקת ונוסעים במחלוקת, ועדיין לא היו ראויים להכנס לארץ ישראל. לכן היו צריכים לשנות מקומם, שמא במקום אחר יתרפאו מחטאתם. ובכך שמנו את מסעיהם בבחינת "נחפשה דרכינו ונחקרה", זה הוביל אותם ל"נשובה עד ה'". כך אמר המקונן באיכה (א, ז) "זכרה ירושלים ימי ענייה ומרוידיה כל מחמדיה אשר היו ימי קדם", שירושלים בהיותה בשלותה ובימי מחמודיה, זכרה את "ימי ענייה ומרוידיה" והצרות שעברו עליה ב"נפל עמה ביד צר ואין עוזר לה". ולא עוד אלא, ש"ראויה צדים שחקו על מושבתה", מאחר וכל אלה עלו בזכרונה "גם היא נאנחה" ונכנעה בקרבה, ונתנה אל ליבה כי חטאיה גרמו לה לכך, ולקחה מרדות בלבה "ותשב אחר" ממעשיה החטאים שלא לעשותם שוב, ושבה אל ה'.

איש ואשה שזכו

והסר בעם מלבד

"ויקצף משה על פקודי החיל" (לא, יד). אמר ריש לקיש, כל אדם שכוועס, אם הוא חכם חכמתו מסתלקת ממנו, דכתיב "ויקצף משה" וכתוב "ויאמר אלעזר הכהן... זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה" מכלל דמשה התעלמה ממנו הלכה (פסחים טו). מידת הכעס קשה מאד ותוצאותיה מרות ורעות, ואף משה רבנו שקצף על דבר מצוה, הגיע לכך שנשתכחה ממנו הלכה. מיותר לציין, שגם בתוך הבית פנימה בין בעל לאשתו, הכעס גורם לתוצאות קשות, ואם מתמידים בו הוא עלול לגרום לקרע ולנתק בין בני הזוג... ברור שעדיף להמנע מלכעוס, אך מה יעשה אדם שהגיע לכלל כעס? הן כל אחד וטבעו ותכונותיו, יש הנוחים לכעוס ויש כאלו שכוועסים רק לעתים נדירות, כיצד אם כן ימזער האדם את הנוק מכעסו, שלא יפגע חלילה בבן זוגו ויגרום לשני להפגע ולהתרחק ממנו? לימדה אותנו התורה את דרכו של משה רבנו, "ויקצף משה על פקודי החיל... ויאמר אליהם משה", צריך ביאור מדוע חזרה התורה וכפלה את שמו של משה "ויקצף משה... ויאמר משה"? ביאר רבי זלמן סורוצקין בספרו "אזניים לתורה", משה רבנו כשהיה כועס לא היה מדבר מיד, אלא שוהה מעט, ולאחר מכן היה מוציא דיבורו מפיו. ואז כאשר דיבר, היה דיבורו בנחת "ויאמר אליהם משה" - בלשון רכה. כך ילמד האדם את עצמו עצה טובה, ורק לאחר מכן לדבר. וגם אם צריך כח עצום מלהמנע מדיבור באותו העת, המחשבה על מסופר על הצדיק רבי יחיאל מיכל מזלוצ'וב זצוק"ל שקיבל בירושה מאביו תפילין יקרות. והיו חסידיו העשירים רוצים לקנותם בכסף רב, אך הוא נמנע מכך. אשתו לעומתו דחקה בו כל העת שיימכרו אותם למען ירווח להם בפרנסתם. שנה אחת לא היו אתרוגים בנמצא, לשמחתו הגיע לביתו בערב החג אדם שהציע לו אתרוג מהודר למכירה תמורת סכום גדול, נמלך בדעתו ומכר את התפילין של אביו למען יוכל לקנות את האתרוג. שמח וטוב לב פנה לספר לאשתו על העסקה הטובה שעשה, והיה בטוח שתשמח בשמחתו. אלא שלהפתעתו, רגזה אשתו ואמרה לו 'קשה לב אתה! ילדיך רעבים ללחם ואת התפילין לא מכרת, וכעת מכרת אותם תמורה לאתרוג יפה!', לא שלטה האשה בעצמה ונשכה את פיטם האתרוג... רבי מיכל לא הקפיד כלל, אלא פנה מיד לסגור את חלון הבית, באומרו שהציגה הנושבת מבחוץ לא תזיק לאשתו בשעת כעסה. בליל החג נתגלה לו אביו בעל התפילין, וגילה לו שהימנעותו מלהקפיד עשתה רושם בשמים יותר מהמסירות נפש שעשה בקניית האתרוג...

ברבראות

"אלף למשה אלף למשה לכל מטות ישראל... וימסרו מאלפי ישראל... שנים עשר אלף" (דה, ד-ה)

אומר רש"י הקדוש, לכל מטות ישראל, רבות שבט לוי. אם משבט לוי גם גוייסו אנשים למלחמה, הרי היו צריכים להיות שלושה עשר אלף איש משלושה עשר שבטים, ולמה אם כן נאמר בהמשך "וימסרו מאלפי ישראל... שנים עשר אלף"? אלא מבואר בשם ה"אמורי אמת" מגור, "וימסרו מאלפי ישראל" - בעל כורחם, כפי שאומר רש"י "משמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת, עד שנמסרו בכל כרחן. במה דברים אמורים? בשאר שבטי ישראל, אבל לא כן שבט לוי שעליו נאמר "וללוי אמר... האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בנו לא ידע, כי שמרו אמרתך" (דברים לו, ט-י), שיש בכוחם של שבט לוי לשכוח מכל קרוביהם היקרים להם, וכל זאת מפני רצון וכבוד הבורא יתברך. ולכן, אף אם ידעו בני לוי שמיתת מנהיגם האהוב תלויה במלחמה זו, מכל מקום הלכו ברצון למלא את ציווי הבורא. ולפי האמור, אמנם היו שלשה עשר אלף איש במלחמה, אך הכתוב מדבר באלו שנמסרו על כרחם, והם באמת לא מנו אלא שנים עשר אלף איש, שהרי האלף של שבט לוי הלך מרצונו.

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" (ג, א)

לאיזה צורך הטריח הקב"ה את עמי" בכל כך הרבה מסעות? אמנם כתוב בגמרא (ברכות ה) שתורה, ארץ ישראל ועולם הבא נקנים ביסורים, אך עדיין טעון הסבר, מדוע שלא יעניק הקב"ה לבניו אהוביו את המתנות האלו בנפש חפצה, ללא כל צער שיתלוו אליהם? אלא מבאר ה"בן איש חי" (בניהו, ברכות

ה), שהיסורים הללו הם כבחינה למקבל המתנה, האם הוא באמת זכאי בה. כשיהודי לומד תורה יתכן שמטרתו לקיים את ציווי ה', אך ניתן לחשוב כי מטרתו היא להרחיב את השכלתו וחכמתו, שהרי התורה ראש לכל החכמות. כיצד נדע איפוא מה המניע של אותו יהודי ללמוד תורה? כאן באים תפקידים של היסורים, שכאשר אדם לומד תורה ונתקל בקשיים ומכשולים המקשים את לימודו, אם יפרוש מלימוד, סימן הוא שעיקר מגמתו לטובתו האישית. אך אם יחזיק וידבק בלימוד התורה בכל כוחו, מוכיח הוא קבל עם ועולם, שסיבת לימודו הוא הרצון לקיים את ציווי הבורא. אף בעניין ארץ ישראל, כאשר עמי" באים לנחול את הארץ, היה מקום לחשוש שכל מבוקשם לא היה אלא לאכול מפריה ולשבוע מטובה, במקום לשאוף להשיג את המטרה האמתית שהיא קיום המצוות התלויות בארץ. לפיכך, באו עליהם טורח הדרך וריבוי המסעות כדי לבחון את ליבם. ואם גם לאחר כל התלאות נשאר ליבם דבוק בבורא עולם, הרי נודע הדבר שמטרתם לא היתה להנות מפירות ארץ ישראל, שבשל כך לא יסכים אדם לסבול כ"כ הרבה, אלא לקיים את רצון הבורא.

"וישב בה עד מות הכהן הגדל" (ה, טז)

אדם שהרג בשגגה, חייב לגלות לעיר מקלט ולשבת בה עד מות הכהן הגדול, ורק אז יוכל לשוב למקומו, ומדוע דווקא עד מותו של הכהן הגדול? החיד"א בספרו "דבש לפי" מביא בשם גורי האר"י הקדוש שבפטירת גדול הדור יש עליית נשמה לכל הנשמות שלא מצאו מנוחה עד כה, ובכללן אף לנפש הנרצח. ולכן, לאחר שהגיעה נפש הנרצח למנוחתה בעת פטירת הכהן הגדול, רשאי ההורג לשוב למקומו ולמנוחתו.

פניני דברי יאשיהו

והייתם נקים

"והייתם נקים מה' ומישאל" (לב, כב) צריך האדם ללכת ביושר, ולהיות שלם עם מעשיו כלפי עצמו וכלפי אחרים. אך אם יתחכם להשיג שלא ביושר דברים שאינם שלו, לבסוף יפסיד גם את שלו, וישאר קרח מכאן ומכאן. מעשה בעשיר שהיו לו שני בנים, והניח אצל אחד מבניו אבן יקרה לשמירה. לאחר פטירתו באו בניו לחלוק את ירושת אביהם. פנה הבן שאצלו היתה שמורה האבן לאחיו ואמר לו 'אחי היקר, יתכן שאינך יודע אך אבן יקרה שמורה אצלי מרכושו של אבא, ומעוניין אני לחלוק אותה איתך ביושר'. הבן השני שלא היה הגון, חמד מיד את האבן היקרה לעצמו, ואמר מיד 'הן גם אצלי השאיר אבא אבן יקרה ביותר ומבקש אני להראותה לך'. רץ לשוק ורכש אבן גדולה ויפה אך מזוייפת... כשהראה לאחיו הישר הציע לשים את האבנים בשתי תיבות, כך שאף אחד מאיתנו לא ידע איזו אבן טמונה בה, נערבב בין התיבות וכל אחד יבחר תיבה והאבן שבתוכה תהיה שלו. רכש הבן הרמאי שתי תיבות וסימן אחת מהן, בתוכה הניח את האבן האמתית. אך לפני שבאו ליטול כל אחד את התיבה, ביקש מאחיו להמתין מעט כדי שיוכל להביא עדים שיראו שהכל נעשה ביושר... תמה האח הישר הן אחים אנחנו וכל מעשינו ביושר ובאחוה, אך הסכים בלי תבונה. בנתיים כשהאח הרמאי מחפש עדים פתח הבן הישר את שתי התיבות התבונן באבנים וללא כוונה הניח את האבנים הפוך ממה שתכנן הבן הרמאי. כשהגיע הבן הרמאי עם העדים, הבהיר לכולם שהכל נעשה ביושר ואין דרך להשיב את הבחירה, ובחר את התיבה המסומנת. כשהגיע הבן הרמאי לביטו, הבין שהפסיד גם את חצי משווייה של האבן האמתית...

הזו זהירין בנדרים

"איש כי ידר נדר לה" (א, ב). אדם שנדר נדר יזדרז לשלמו מיד. ה"פלא יועץ" כותב, אף אם אומר לעשות איזה דבר או שנהג מנהג טוב, ולא התנה שיהא 'בלי נדר' נשאר עליו חוב נדר.

הגאון רבי חיים פלאגי זיע"א כותב בספרו "זכירה לחיים", שדרך העולם שבעת צרת הגוף בחולי כבד וגדול, או בסכנה גדולה נודרים נדרים ומשלמים אותם. אך דוד המלך נהג להפך, שלא חשש לסכנת הגוף, אבל חשש כשהיה בסכנה רוחנית ואז היה נודר נדר כדי להנצל מרדת שחת, וזהו שאמר "נְדָרֵי לֵה" – בדברים הנוגעים בחלק אלוך ממעל, "נְגִדָה נָא לְכָל עַמּוֹ" מנוגד להנהגת העולם הנודר בעת סכנת הגוף בלבד. ואכן יש מעלה לאדם לנדור כדי לתקן את דרכיו, שנאמר בפרקי אבות (א, ג) 'נדרים סייג לפרישות'. כגון שנודר שלא לשתות לשכרה, או לפרוש ממידות מגוננות, שאלו נדרים לשם שמים ומשובחים, מתוך שנודר לעבודתו יתברך. ומכל מקום לא ירגיל האדם את עצמו לנדור תמיד, אלא ישתדל, כאמור, לומר גם בקבלות אלו 'בלי נדר'.

הנודר נדר והוא מתנחם על הנדר, ע"י החרטה יש לו תקנה, וצריך ללכת אצל שלושה אנשים הבקיאים בדיני נדרים, וצריך לפרט בפניהם את הנדר שנדר, ומאיזו סיבה נדר, ומדוע הוא מתחרט, והחכמים בחכמתם ותושייתם מנסים למצוא לו פתח להתיר את הנדר. והטעם שצריך לפרט את הנדר, שיתכן שאם ישמע החכם את הסיבה לנדר, לא יתירו לאותו אדם, ומעשה שבא אדם לחכם וביקש להתיר את נדרו שנדר שלא ירויח מומון, והחכם תמה, 'שטות היא לנדור לא להרויח, מפני מה נדרת כן?'. סיפר לו אותו אדם שהיה משחק בקלפים, אמר החכם 'ברוך שבחר בחכמים ובמשנתם שאמרו שאין מתירים נדר עד שיפרוט. שאם לא היית מברר נדרו, לא היה להתיר תוקף, משום שמשחק בקלפים אסור, ואין מתירים לדבר אסור, ואם התיר יש אומרים שאין ההתרה מועילה', ונשאר אותו אדם בנדרו כל ימיו.

לאחר שפורט את הנדר משיבים לו החכמים בנוסח התרת נדרים 'מותרים לך...'. ואחרי שנוטל התרה על האדם למסור מודעה שיבטל כל הנדרים והשבועות מהיום הזה והלאה. השל"ה הקדוש כותב (יומא, עמוד התשובה אות א), תנן במסכת נדרים (כג) הרוצה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר, **כל הנדרים שאני עתיד לידור בזו השנה יהיו בטלים...**

רבי שלמה יצחקי - רש"י הקדוש

מורה שמו יצא לתהילה בכל צרפת ואשכנז, הוא הצטרף לבית הדין שבעירו, וייסד ישיבה גדולה. שאלות רבות נשלחו אליו גדולי ישראל בכל רחבי אירופה. שלשה מנכדיו היו מגדולי בעלי התוספות, הרשב"ם, רבנו תם, וריב"ם. מסופר כי כשהיה רבנו יעקב תם קטן, ישב על ברכיו של סבו הצדיק - רש"י, ושלח ידו לגעת בתפילין בהם התעטר רש"י. באותה עת אמר רש"י כי עתיד נכד זה לחלוק עליו בעניין התפילין, כפי שאכן ארע.

על פירושו של רש"י לתורה נכתבו מאז פטירתו מאות של פירושים וחיבורים. בעל 'הצידה לדרך' כתב בהקדמה לספרו, כי 'לפניו לא קם כמוהו מורה דרך ומאיר נתיבות ים התלמוד בפירושו בלשון צה וקצר, ואלמלא הוא נשתכח דרך התלמוד בבלי מישראל'. רבי בצלאל אשכנזי ציין בתשובותיו, כי 'אביהו ורבן של ישראל היה רש"י ז"ל הוא המגלה לנו כל סתום ובלעדיו היתה הגמרא כספר החתום'.

רש"י נתבקש בישיבה של מעלה ביום כ"ט בתמוז שנת ד' אלפים תתס"ה ומקום קבורתו לא נודע. מספרים שרש"י עסק בכתיבת פירוש למסכת מכות, כשהגיע לדף י"ט כתב את המילה 'טהור' ובאותה העת יצאה נשמתו בטהרה. לאחר פטירתו יצאה בת קול משמים ואמרה 'עתידים כל ישראל להיות בניך', זיע"א.

רבן של כל ישראל היה רבי שלמה יצחקי - רש"י הקדוש, הוא נולד בערך בשנת ד' ת"ח, בצרפת בעיר טרוויש הידועה בשם טרואה. מסופר כי לאביו רבי יצחק היתה מרגלית יקרה ביותר, חפץ המלך בה כדי לשבצה בעבודה זרה שבארמונו. הוא שלח לרבי יצחק שליחים להביאו עם המרגלית אל ארמונו, והבטיח לו סכום כסף גדול בעדה. רבי יצחק לא יכול היה להמנע מלהצטרף אל שליחי המלך, אך כשהיו על סיפון האניה הוציא את המרגלית כביכול כדי להנות מזיוה, ותוך כדי שהוא בוחן את המרגלית מכל צדדיה, השליך את המרגלית והפילה לים. בזכות מסירותו הרבה זכה רבי יצחק לבן גדול ויקר שהאיר את שמי הגולה, בפירושו המקיפים על התנ"ך ועל התלמוד ובכל מקצועות התורה. באחת מסימטאותיה הצרות של העיר וורמייזא מופיע שקע בקיר בגובה של אדם, עדות היא לנס שארע לאמו של רש"י לפני שילדה אותו, ע"פ המסורת מסופר, שבעת שהלכה באותה סימטה צרה, פרש נוצרי דהר לעברה וניסה לדורסה, בניסיון להגן על עצמה נלחצה אימו של רש"י אל הקיר, ובאורח נס נפער בקיר שקע שהביא להצלתה ממוות ודאי.

רש"י למד אצל רבו רבי יעקב בן רבי יקר, וכן אצל רבי יצחק בר יהודה ולאחר מכן כשעבר לעיר וורמייזא המשיך ללמוד אצל רבי יצחק הלוי. עד

מאמר החכם

"לא יחל דְבָרוֹ" (א, ב) - כל הנזהר לבל יחולל דיבורו, ולא יהא לבטלה,

עליו הכתוב אומר "כָּכֵל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה" - שברכותיו מתקיימות! (עבודת ישראל)

נדרי לה' אשלם

משהגיעו והתקבלו בחדרו של הבעש"ט, מיד פתח הבעש"ט אל האורח ואמר, אספר לך מעשה שהיה, סוחר יהודי שהיה עוסק במכירת עצים הרויח באחד הימים סכום רב ועצום, והכניסו לכיסו. כשרצה לשוב לעירו במרכבתו המהודרת, צייה את עגלונו לרתום את הסוסים ולהתכונן לנסיעה. וכך כשהוא עיף ומותש עלה על המרכבה והחלו בנסיעה. הסוסים דהרו בדרכים ועברו בקרבת יער עבות. מרוב עייפותו, נרדם הסוחר בדרך, ולא שם ליבו שהעגלון היטה את המרכבה מדרך המלך לכיוון היער, ושם בעומק היער עצר. הוא הוציא גרזן מאמתחתו ופנה להעיר את אדונו הסוחר, וקרא בקול 'הב לי את כל כספך, ומיד! אם תסרב לא תראה יותר את אור השמש'. הסוחר היהודי שהתעורר בבהלה, החל להתחנן בפני העגלון שירחם עליו, אולם העגלון לא אבה לשמוע והתקרב באיום לעברו. הוציא הסוחר את כל כספו ומסרו לעגלון כשהוא מתחנן לפניו בבכי 'אנא אל תהרגני, את כל כספי מסרתי לך ובביתי ילדים קטנים המחכים לי'. צחק העגלון בצחוק מרושע ואמר 'לא תמים אני, אם אשאיר בחיים ודאי תמסרני למשטרה ואז רע וזר יהיה סופי'. הבין הסוחר כי כלתה אליו הרעה וביקש מהעגלון 'רוצה אני להתפלל ולהודות טרם מותי', לזאת הסכים העגלון והוא ככל את הסוחר לאחד העצים וישב לידו כשהוא מונה את השטרות ונהנה ממגעם. פתח היהודי בתפילה לריבון העולם, בקול ובתחנונים השתפך לפי אביו שבשמים שיצילו, 'נודר אני' - קרא מעומק ליבו - 'כי אם אנצל, אפריש מעשר מכספי שהרווחתי ואף אתן סכום נוסף לצדקה'. תפילתו של הסוחר היהודי נענתה, באופן בלתי צפוי עבר במקום שומר היער ושמע את קולות הבכי שהשמיע היהודי בתחינתו, הוא דרך את נשקו והתקרב למקום ממנו נשמע הקול. בתושייתו הרבה השתלט על העגלון והובילו אחר כבוד לתחנת המשטרה. שם נשפט למאסר, והכסף הושב לידי הסוחר היהודי אשר חזר שמח וטוב לב לביתו ולמשפחתו. אלא, שלמרב הפלא, דבר הנדר שנדר בעת צרתו פרח מזכרונו. לא חלפו ימים רבים ובתו היחידה של הסוחר חלתה ונפטרה, עוד הם מתאבלים על מותה הפתאומי חלה גם בנו היחיד במחלה חשוכת מרפא... הגביר האורח נרעד, ובקול רווי מדמעות אמר לבעש"ט 'אני הוא אותו סוחר, כעת מבין אני מדוע פקדו אותי הצרות הרעות הללו'. הוא הוציא מכיסו את הסכום אותו התחייב לתת לצדקה, סכום גדול ביותר. ובהנחיית הבעש"ט מסרו לרבי זאב הנרגש.

החתונה נערכה באותו שבוע בכבוד ובפאר, השמחה היתה גדולה ורבה. בלטה במיוחד שמחתו של רבי זאב שזכה להשיא את בתו האהובה, ושמחתו של אותו סוחר שנתבשר שבנו שב לאיתנו...

יהודי צדיק וחסיד היה רבי זאב, מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש. עני היה רבי זאב אך שמח ומאושר בחלקו, אלא שלאחרונה העיק עליו ביותר שאין בידו די כסף להשיא את בתו שהגיעה לפרקה. כמדקרות חרב חש בליבו כשראה את עיניה הדומעות של אשתו ופניה העצובות של בתו, והחליט לפנות אל רבו הצדיק הבעל שם טוב ליטול עצה וברכה. הבעש"ט שמע את דברי תלמידו ועודדו 'בטח בה' רבי זאב תלמידי, והוא יעורך' - והוסיף 'סע לעיר יאסי מקום מושבם של תלמידי חכמים, ותבחר לבתך חתן ירא שמים בעל מדות טובות ממשפחה מיוחסת, ותתחייב ככל אשר תדרש'. בלב הומה נסע רבי זאב לעיר יאסי, הוא סובב בין תלמידי החכמים שבעיר ותוך פרק זמן קצר מצא את מבוקשו, תלמיד חכם מובהק, צדיק וירא שמים ממשפחה מיוחסת, כתב רבי זאב עם הורי החתן תנאים והתחייב לסכום עצום ביותר, מתוך אמונה תמימה בדברי רבו. ועוד באותו היום שב לביתו שמח וטוב לב, ושימח את אשתו ובתו. הימים חלפו, ובאחד הימים מתקבל בבית רבי זאב מכתב מהעיר יאסי, רבי זאב פתח בדאגה את המכתב בו כתב מחותנו בצער כי אינו מבין מדוע עדיין לא נשלחה מתנה לחתן כנהוג. בצר לו, פנה רבי זאב לרבו הבעש"ט והראה לו את המכתב, אך הבעש"ט עודדו והשיב לו 'ישועתך קרובה לבוא...!'. כשראה אבי החתן, שמכתבו לא נענה ורבי זאב לא שלח לבנו מתנה כפי שמקובל לתת לחתן. והרי מועד החתונה מתקרב, ואין הוא רואה שמתוכננים כראוי לחתונה. שלח מכתב נוסף לרבי זאב ובו הזהירו כי באם לא יקבל מענה למכתבו ובנו החתן לא יקבל מתנה כנהוג, לא יהיה מנוס מלשבור את השידוך. דבריו הקשים של אבי החתן הדאיגו את רבי זאב, ברוב צער לקח את המכתב בידו ונפנה להראותו לרבו הבעש"ט הצדיק, אף כעת עודדו הבעש"ט והורה לרבי זאב 'כתוב למחותנך שימשיכו בהכנותיהם לחתונה, ומספר ימים לפני המועד המתוכנן יבואו, הוא ומשפחתו ובנו החתן למז'יבו, והכל יהיה מוכן ברוב פאר והדר, כולל המתנות לחתן והנדוניה המובטחת. מספר ימים לפני החתונה קיבל רבי זאב מכתב ממחותנו, בו הוא מודיע לו כי הוא ומשפחתו יצאו לדרך, וכי כולם מחכים ומצפים לשמוח בשמחת הנישואים של ילדיהם. רבי זאב יצא מביתו בדרכו לבית רבו כשליבו סוער, הן הימים נוקפים ואין בידו מאומה עבור מה שהתחייב. בדרכו לבית הבעש"ט פגש בגביר שאינו מתושבי המקום, שבקש ממנו להראות לו את מקום מגוריו של הבעש"ט. האיר לו רבי זאב פנים והזמינו להצטרף אליו בדרכו. וכך הלכו שניהם יחדיו.

שימה דמעתך בנאדהך

של הדמעות הוא לשמור על נקיון העין מאבק, ולדאוג לשמר את הלחות שבקדמת גלגל העין. הדמעות מלוחות, דרשו חז"ל (ב"ר י"ח ט"ז) 'מי עינים מלוחין', והן מכילות חומרים שומניים, וחמרים קוטלי חיידקים השומרים על העין מזיהום. העין מוגנת לאורך כל הזמן על ידי שכבה דקה של דמעות, סגירה מהירה של העין ע"י העפעף, מחדשת את שכבת הלחות שעל העין. יובש הקרנית יכול לגרום לזנזק בקרנית ולאיבוד שקיפותה. זו גם הסיבה שבעת שינה העין סגורה, כדי לשמור על הלחות. גירוי העין על ידי גוף זר או אדים כדוגמת אדי בצל, גורם לריבוי דמעות שתפקידן לשטוף את הגירוי מחוץ לעין. לעיתים, בעת סערת רגשות או כאב, מופרשות דמעות הבכי השוטפות את הפנים, כנאמר במגילת איכה (ב, י"ח) 'הורידו כנחל דמעה'. וכתוב בזהר (שמות רו) 'גאולת ישראל אינה תלויה אלא בבכיה... על ידי הבכיה של ישראל, יצאו מן הגלות. מעניין לגלות שרוב התינוקות בשבועות הראשונים לחייהם בוכים ללא דמעות, וזאת משום ששק הדמעות בעין עדיין לא התפתח דיו. כח הדמעות הוא רב ועצום, על כך אמרו חז"ל כל השערים ננעלו, ושערי דמעה לא ננעלו.

ה"בן איש חי" בספרו "אדרת אליהו" מבאר ע"פ האמור במסכת מנחות (ק"י). שכל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת. "כל דבר אשר יבא באש" - כל עבירה שהיו מקריבים עליה קרבן באש המזבח, בזמן שביית המקדש אינו קיים "תעבירו באש" - באש התורה, שיעסוק בפרשת קרבנות "יִטְהַר" - יכופר עוונו. אך "וכל אשר לא יבא באש" - אם מדובר בעבירה שאין עליה קרבן כמו לשון הרע או שקר "תעבירו במים" - כפרתו של אותו אדם לשוב בתשובה מעומק הלב ולשפוך דמעות כמים, ומי דמעותיו רוחצים את כתמי נפשו ושב ורפא לו... אף בעבירות שמביאים עליהם קרבן, יש לו לאדם לצרף דמעותיו לעיסוק בפרשת קרבנות כדי שיכופר לו, שנאמר "אך במי נדה יתחטא" (א"א, כג). הדמעות שוטפות את העין, והן מסמלות מצב של הטהרות ונקיון הנפש. הרמב"ן (שמות כב ח) שכל טיפות היורדות שמים דמעה. "ועיני מקור דמעה" (ירמיה ח, כב), הדמעות נוצרות בבלוטת הדמעות הנמצאת בחלק הפנימי של העפעף העליון, ומופרשות אל צינור ניקוז הממוקם בשוליים הפנימיים של העפעף העליון והתחתון. צינור הניקוז מנקז את הדמעות גם אל האף, ולכן בזמן בכי כשהדמעות מוגברות גם האף 'דולף'. תפקידן

יאקאב 08.852.0.852